

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

• **НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
КУРСУ ЗА ВИБОРОМ
«ЛІНГВІСТИКА. НАУКОВО-
ДОСЛІДНИЙ АСПЕКТ»**

ФОНЕТИКА Категорія відмінка в українській мові
Орфоепія Семантична структура слова • Граматика
Фразеологія • Лексикографія • Морфеміка

Міністерство освіти і науки України
Національний центр «Мала академія наук України»

**Навчальна програма
курсу за вибором
«ЛІНГВІСТИКА.
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ АСПЕКТ»**

**Київ
2016**

Авторський колектив:

А. В. Висоцький, д-р філ. наук, професор,
Н. П. Гальона, канд. філ. наук, доцент.

Рецензенти:

М. Я. Плющ, д-р філ. наук, професор,
О. Л. Доценко, канд. філ. наук, доцент.

Рекомендовано комісією з української мови
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України
Інституту інноваційних технологій та змісту освіти
(*лист від 26.12.2014 р. № 14.1/12-Г-1884*)

Рекомендовано кафедрою української мови
Інституту української філології
та літературної творчості імені Андрія Малишка
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(*протокол від 10.09.2014 р. № 2*)

Рекомендовано науково-методичною радою
Національного центру «Мала академія наук України»
(*протокол від 9.09.2014 р. № 3*)

Навчальна програма курсу за вибором. Лінгвістика. Науково-дослідний аспект / [А. В. Висоцький, Н. П. Гальона] — 2016. — 24 с.

Пропонована програма спрямована на поглиблення знань з української мови, розвиток навичок самостійного наукового пошуку та залучення учнів до наукової роботи в галузі україністики.

Навчальна програма реалізується за рахунок варіативної частини навчальних програм загальноосвітніх шкіл у роботі гуртків, секцій, очно-заочних шкіл позашкільних навчальних закладів дослідницько-експериментального напрямку.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На сьогодні вивчення сучасної української літературної мови є важливою частиною навчально-виховного процесу. Це сприяє усвідомленню теоретичних основ лінгвістичної науки, засвоєнню норм української літературної мови (орфоепічних, акцентуаційних, орфографічних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних, пунктуаційних, стилістичних), набуттю вмінь ефективного застосування мови в усному і писемному спілкуванні, а також загальному розвитку інтелектуальних і творчих здібностей учнів, вихованню естетичного інтересу та усвідомленої позитивної мовної поведінки.

Зміст програми спрямовано на поглиблення знань з української мови, розвиток навичок самостійного наукового пошуку та залучення учнів до наукової роботи в галузі україністики.

Навчальна програма реалізується за рахунок варіативної частини навчальних програм загальноосвітніх шкіл у роботі гуртків, секцій, очно-заочних шкіл позашкільних навчальних закладів дослідницько-експериментального напрямку і розрахована на учнів 9–11 класів.

Навчальною програмою передбачено 1 рік навчання.

Навчальний курс має загальний обсяг **105** годин (I семестр — **47** годин, II семестр — **58** години).

Навчальний курс дає поглиблені знання з різних розділів українського мовознавства та початкові знання про етапи, принципи і методи лінгвістичного дослідження. Відповідно, програма має два модулі: «Система сучасної української літературної мови» та «Основи лінгвістичних досліджень», які водночас тісно пов'язані між собою. Доступний виклад найважливіших теоретичних відомостей про фонологічну, лексико-семантичну та граматичну підсистему мови, про методи та актуальні аспекти її дослідження сприяють досягненню основної мети і завдань лінгвістичної школи.

Метою є:

- поглиблене вивчення української мови та задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні;
- залучення учнів до пошукової діяльності в галузі лінгвістики;
- формування гармонійно розвиненої особистості;

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей особистості:

- пізнавальної: отримання поглиблених знань про структуру та систему української мови; ознайомлення з науковими поняттями мовознавства, основними принципами й методами науково-дослідницької роботи в галузі лінгвістики, з вимогами до написання та оформлення наукової роботи;

- практичної: вдосконалення орфоепічних, орфографічних, пунктуаційних навичок; закріплення навичок роботи зі словниками та додатковою літературою; вироблення комунікативних умінь, зокрема вміння створювати усні та писемні тексти різних типів, редагувати, конспектувати, готуватися до публічного захисту роботи; формування навичок виконання пошукових завдань і здійснення науково-дослідницької діяльності;
- творчої: набуття досвіду самостійного аналізу мовних явищ, вміння визначати мовну проблему та її аспекти; розвиток наукового мислення, його критичності; розвиток творчої ініціативи, пізнавальної потреби та бажання творчої самореалізації; формування стійкого інтересу до мовотворчості;
- соціальної: формування мовної культури особистості; виховання позитивних особистих якостей: відповідальності, активності, ініціативності, самостійності, впевненості у власних силах, самокритичності, самокорекції, вміння працювати в колективі тощо.

Курс навчання охоплює такі форми роботи: лекції (аудиторні лекції, електронні лекції, вебіари), практичні заняття та семінари, індивідуальні консультації, самостійне вивчення тем, виконання пошукових завдань, екскурсії, контроль (вступна контрольна робота, поточний контроль, підсумкова контрольна робота), підсумкова наукова конференція за результатами виконаних досліджень.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу є науковість, доступність, синтез інтелектуальної та практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість у викладанні матеріалу.

Зміст навчального процесу буде реалізовано за допомогою сучасних педагогічних технологій — застосування інтерактивних технологій і проблемно-пошукових методів навчання. Під час вивчення курсу передбачено використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів і технологій навчання: корпоративної мережі СПНВ МАН, програми Microsoft Lync Web App, інтерактивних столів, інтерактивної дошки IPBOARD.

Навчальний процес забезпечують лабораторія суспільних і гуманітарних наук навчально-виховного центру НЦ МАНУ, навчально-лабораторний комплекс НЦ МАНУ, лабораторія «МАНлаб», Інститут української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Програма ґрунтується на Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти.

Програма є орієнтовною. Змістове наповнення та погодинний розподіл тем можуть бути уточнені навчальним закладом відповідно до особливостей регіону, типу закладу та індивідуальних навчальних потреб учня.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

№ теми	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів
І семестр			
1.	2	Вступна контрольна робота	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає основні орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови; • розуміє закономірності будови та функціонування мовних одиниць; • розрізняє явища сучасної української літературної мови за їхніми диференційними ознаками; • визначає мовознавчі поняття відповідно до шкільної програми з української мови; • наводить приклади мовних явищ для ілюстрації теоретичних положень; • характеризує основні фонетичні, лексичні та граматичні явища української мови.
МОДУЛЬ 1.			
Система сучасної української літературної мови			
Розділ 1.			
Функціональні стилі сучасної української літературної мови. Ознаки наукового стилю та його різновиди			
2.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Ознаки літературної мови. Поняття сучасної української літературної мови. Типи мовних норм. Функціональні стилі сучасної української літературної мови. Різновиди наукового стилю. Ознаки наукового стилю.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає ознаки літературної мови; • розуміє специфіку наукового стилю української літературної мови; • розрізняє функціональні стилі й підстилі сучасної української літературної мови; • визначає стильові ознаки текстів, зокрема наукового;

2.	3	<p><i>Практична частина.</i> Виконання вправ на визначення стилів сучасної української літературної мови, розгляд вимог наукового стилю та його різновидів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • наводить приклади мовних норм; • характеризує вимоги до наукового стилю української літературної мови.
----	---	---	---

Розділ 2.

Фонетика. Орфоепія. Українські орфоепічні та акцентуаційні норми

3.	6	<p><i>Теоретична частина.</i> Фонетика як розділ мовознавчої науки. Акустико-артикуляційні принципи класифікації голосних і приголосних звуків української мови. Комбінаторні та позиційні зміни звуків у потоці мовлення. Особливості української орфоепії. Фонетична транскрипція. Вимова голосних і приголосних звуків сучасної української літературної мови. Основні норми вимовлення сполук приголосних української мови. Труднощі у наголошуванні слів.</p> <p><i>Практична частина.</i> Спостереження за роботою мовних органів у творенні (артикуляції) голосних і приголосних звуків; визначення класифікаційних ознак голосних і приголосних звуків української мови (лабораторні роботи). Вироблення навичок вимовлення звуків та їхніх сполук відповідно до літературної норми української мови (лабораторна робота).</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає основні принципи класифікації звуків української мови; • розуміє будову фонетичної системи української мови; • розрізняє зміни звуків у потоці мовлення; • визначає характерні акустико-артикуляційні ознаки звуків української мови; нормативний наголос у словах української мови; • наводить приклади складних випадків вимови звуків та їхніх сполук в українській мові; • характеризує роботу мовних органів, спрямовану на творення звуків.
----	---	--	---

Розділ 3.

Лексико-семантична система української мови

4.	6	<p><i>Теоретична частина.</i> Поняття про сучасну лексико-семантичну систему української мови. Лексичне значення слова та його типи. Семантична структура слова. Синтагматичні й парадигматичні відношення в лексичній системі. Лексика української мови з погляду її походження: генетичні шари української лексики. Активна та пасивна лексика. Територіальні та соціальні діалекти.</p> <p><i>Практична частина.</i> Визначення синонімічних, антонімічних, омонімічних і паронімічних відношень між словами української мови. Практичне розмежування багатозначних слів і омонімів. Визначення пасивної лексики в тексті. Розгляд стилістичних функцій діалектизмів, історизмів, архаїзмів, неологізмів та жаргонізмів у текстах сучасної української мови.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• знає основні явища та шари лексики української мови;• розуміє особливості будови лексичної системи української мови, сутність лексичного значення;• розрізняє явища синонімії, омонімії, антонімії, паронімії;• визначає синтагматичні й парадигматичні відношення в лексичній системі; генетичні шари української лексики;• наводить приклади синонімів, антонімів, паронімів, омонімів, неологізмів, історизмів та ін.;• характеризує лексичні явища сучасної української літературної мови; стилістичні функції діалектизмів, історизмів, архаїзмів, неологізмів та жаргонізмів у текстах сучасної української мови.
----	---	---	--

Розділ 4.

Фразеологія української мови.

Джерела фразеологізмів та їх структурно-семантична класифікація

5.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Фразеологія як розділ мовознавства, її завдання та зв'язок з іншими науками. Фразеологізм як структурно та семантично цілісна мовна одиниця. Особливості фразеологізмів: значеннєва цілісність, стабільність компонентного складу, відтворюваність у процесі</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• знає визначення та головні ознаки фразеологізму;• розуміє значення українських фразеологізмів;• розрізняє типи фразеологізмів;• визначає джерела походження фразеологізмів та значення фразеологізмів за фразеологічним словником;
----	---	--	---

		<p>комунікації, розчленована будова, експресивно-емоційний характер, національна самобутність. Джерела фразеології. Структурно-семантична класифікація фразеологізмів.</p> <p><i>Практична частина.</i> Робота з фразеологічними словниками. З'ясування значень українських фразеологізмів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • наводить приклади українських фразеологізмів; • характеризує різні структурно-семантичні типи фразеологізмів.
--	--	---	--

Розділ 5.

Українська лексикографія. Типи словників

6.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Історія української лексикографії. Енциклопедичні та лінгвістичні словники. Сучасні словники української мови. Українські електронні словники.</p> <p><i>Практична частина.</i> Робота зі словниками різних типів.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає основні типи лінгвістичних словників; • розуміє принципи роботи зі словниками; • розрізняє енциклопедичні та лінгвістичні словники; • визначає мовні норми за різними типами словників; • наводить приклади словникової інтерпретації різних мовних явищ; • характеризує мовні одиниці за різними словниками.
----	---	--	---

Розділ 6.

Морфеміка. Типи морфем в українській мові. Історичні зміни в морфемній будові слова

7.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Морфеміка як самостійний розділ мовознавства. Поняття морфем. Типи морфем в українській мові. Кореневі морфемі. Афіксальні морфемі. Основа слова та закінчення (флексія). Історичні зміни в морфемній будові слова.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає основні типи морфем в українській мові; • розуміє функції різних типів морфем; механізм змін у морфемній будові слова; • розрізняє різні види афіксів; слова з нульовим закінченням та без закінчення;
----	---	---	--

		<p><i>Практична частина.</i> Виконання морфемного аналізу слова. Робота з морфемними словниками української мови. Визначення різних типів змін у морфемній будові слів української мови (опрошення, перерозклад, ускладнення).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • визначає основу слова та закінчення, афіксальні морфеми в слові; • наводить приклади спільнокореневих слів, слів з питомими та іншомовними морфемами; • характеризує морфемну будову слів української мови.
--	--	--	--

Розділ 7.

Способи та засоби словотворення в сучасній українській літературній мові.

8.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Зміст і завдання словотвору як самостійної мовознавчої науки. Поняття твірної основи та словотворчого засобу. Морфологічні способи словотвору. Афіксація. Основи і словоскладання. Абревіація. Перехід із однієї частини мови в іншу (морфолого-синтаксичний спосіб словотвору).</p> <p><i>Практична частина.</i> Виконання словотвірного аналізу слова: визначення твірної основи та словотворчого засобу, з'ясування словотвірного значення афікса та способу словотворення.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає способи словотворення в українській мові; основні словотвірні моделі української мови; • розуміє закономірності утворення слів з новим лексичним значенням; • розрізняє морфологічні та неморфологічні способи творення слів; • визначає твірну основу та словотворчий афікс, словотвірне значення; • наводить приклади переходу слів з однієї частини мови в іншу; • характеризує словотвірну модель слова.
----	---	--	--

Розділ 8.

Грамматика. Способи та засоби вираження граматичних значень в українській мові

9.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Розділи граматики: морфологія та синтаксис. Граматичне значення та засоби його вираження. Способи вираження граматичних значень в українській мові: синтетичний і аналітичний.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає розділи граматики; • розуміє сутність граматичного значення слова; • розрізняє граматичне та лексичне значення слова; • визначає граматичні категорії та граматичні значення слів;
----	---	--	--

		<p>Граматична форма. Граматичні категорії. Парадигма.</p> <p><i>Практична частина.</i></p> <p>Визначення способів і засобів вираження граматичних значень слів в українській мові.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • наводить приклади способів та засобів вираження граматичних значень слів в українській мові; • характеризує синтетичні та аналітичні граматичні форми слів.
--	--	--	--

Розділ 9.

Категорія відмінка в українській мові. Особливості відмінювання іменних частин мови

10.	6	<p><i>Теоретична частина.</i></p> <p>Зміст і обсяг категорії відмінка. Граматичні значення відмінків в українській мові. Особливості відмінювання іменника. Закінчення в родовому відмінку однини як засіб семантичного розрізнення іменників чоловічого роду II відміни. Складні випадки відмінювання займенників і кількісних числівників української мови.</p> <p><i>Практична частина.</i></p> <p>Розгляд граматичних значень відмінків в українській мові. Аналіз складних випадків відмінювання іменних частин мови.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення іменних частин мови та їхні морфологічні ознаки; • розуміє сутність категорії відмінка; • розрізняє значення семи відмінків в українській мові; значеннєві групи іменників чоловічого роду II відміни із закінченнями -а(-я) та -у(-ю) в родовому відмінку однини; • визначає відміни та групи іменників, типи відмінювання числівників і займенників; • наводить приклади складних випадків відмінювання іменних частин мови; • характеризує відмінкові форми іменних частин мови.
-----	---	--	--

МОДУЛЬ 2.

Основи лінгвістичних досліджень

Розділ 1.

Наукознавство. Основні поняття та елементи науки

11.	2	<p><i>Теоретична частина.</i></p> <p>Зміст, мета і завдання наукознавства. Класифікація наук. Етапи розвитку науки. Поняття про науку як систему знань. Наукове мислення. Елементи науки: наукова ідея, закон, гіпотеза, теорія. Основні поняття науки.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає мету і завдання наукознавства; класифікацію наук; • розуміє закономірності виникнення та етапи розвитку науки; • розрізняє елементи науки; • визначає основні поняття науки;
-----	---	---	--

		<p><i>Практична частина.</i> Формулювання та аналіз визначень лінгвістичних понять. Розгляд основної лінгвістичної термінології. Робота над індивідуальним словником лінгвістичної термінології з теми дослідження.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • наводить приклади основної лінгвістичної термінології та термінології з обраної наукової теми; • характеризує основні наукові поняття з обраної теми дослідження.
<p>Розділ 2. Методологічна основа дослідження</p>			
12.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Діалектичний підхід у науковому пізнанні. Загальнонаукові методологічні принципи й методи. Лінгвістичні методи дослідження.</p> <p><i>Практична частина.</i> Створення методологічної основи власного учнівського дослідження. Тренувальні вправи на застосування загальнонаукових методів (аналізу, синтезу, узагальнення та ін.).</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає основні принципи і методи наукового дослідження; • розуміє сутність діалектичного підходу у науковому пізнанні; • розрізняє методи лінгвістичних досліджень; • визначає умови застосування різних загальнонаукових методів у лінгвістичному дослідженні; • наводить приклади застосування лінгвістичних методів до аналізу мовних явищ; • характеризує методологічну основу власного дослідження.
<p>Розділ 3. Особливості процесу наукового пізнання</p>			
13.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Особливості наукового пізнання. Наукове знання. Відносне та абсолютне знання. Форми наукової діяльності учня: реферат, стаття, анотація, тези.</p> <p><i>Практична частина.</i> Набуття навичок написання наукового реферату, анотації, статті, тез.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає сутність та ознаки наукового знання; • розуміє закономірності наукового пізнання; • розрізняє форми наукової діяльності; • визначає особливості наукового пізнання; • наводить приклади анотації до статті, тез доповіді; • характеризує вимоги до написання наукового реферату, анотації, статті, тез.

Розділ 4.
Організація наукової творчості у галузі мовознавства

14.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Особливості процесу наукової творчості. Особисті якості дослідника. Наукова організація творчого процесу. Умови ефективності наукової творчості. Планування роботи.</p> <p><i>Практична частина.</i> Написання індивідуального плану наукової діяльності.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає умови ефективності наукової творчості; • розуміє особливості процесу наукової творчості; • розрізняє ефективну та не-ефективну наукову творчість; • визначає особливості наукової організації творчого процесу; • наводить приклади оснащення робочого місця; • характеризує індивідуальне планування роботи.
-----	---	---	---

Розділ 5.
Підготовчий та основний етапи у написанні мовознавчої науково-дослідницької роботи учня

15.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Вибір напрямку, теми та проблеми лінгвістичного дослідження. Підготовка до написання роботи. Загальні рекомендації в роботі над текстом лінгвістичного дослідження. Аналітичний огляд наукової літератури. Способи використання наукових джерел у роботі. Інформаційний пошук. Збирання мовного матеріалу. Аналіз, систематизація та опис мовного матеріалу.</p> <p><i>Практична частина.</i> Обґрунтування актуальності теми учнівської роботи, визначення мети і завдань. З'ясування об'єкта й предмета дослідження. Вибір джерел мовного матеріалу для дослідження. Пошук наукової літератури з теми. Укладання бібліографії власного дослідження.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає зміст підготовчого та основного етапів написання науково-дослідницької роботи; • розуміє загальні рекомендації в роботі над текстом дослідження; • розрізняє практичну і теоретичну цінність дослідження; предмет і об'єкт; мету і завдання; • визначає науковий напрям, проблему, мету, завдання і методи дослідження; • наводить приклади оформлення фактичного матеріалу, цитування, аналітичного огляду літератури; • характеризує наукову новизну дослідження, актуальність обраної теми.
-----	---	---	--

II семестр			
МОДУЛЬ 1. Система сучасної української літературної мови			
Розділ 1. Дієслово, його форми та категорії			
16.	6	<p><i>Теоретична частина.</i> Форми дієслова в українській мові. Категорія виду та засоби творення видових форм дієслова. Поняття видової пари. Категорія способу дієслова: граматичні значення дійсного, умовного та наказового способу. Категорія валентності дієслова. Категорія часу дієслова: абсолютне та відносне часові значення дієслів. Дієвідмінювання. Умови творення та вживання дієприкметників і дієприслівників. Дієслівні форми на -но, -то.</p> <p><i>Практична частина.</i> Утворення видових форм дієслова. Утворення форм наказового способу дієслова. Утворення дієприкметників та дієприслівників.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення дієслова, його форми та морфологічні ознаки; • розуміє семантику та синтаксичні функції дієслівних форм; • розрізняє видові, особові, часові та способові граматичні значення дієслівних форм; • визначає граматичні ознаки дієслівних форм; • наводить приклади дієвідмінювання дієслів; утворення видових, форм дієслова; утворення форм наказового способу дієслова; утворення форм дієприкметників та дієприслівників; • характеризує всі форми дієслова за семантико-граматичними ознаками.
Розділ 2. Прислівник. Транспозиційні процеси в системі прислівника української мови			
17.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Прислівник як самостійна частина мови. Означальні та обставинні прислівники. Транспозиційні процеси в системі прислівника української мови. Повна та неповна адвербіалізація в українській мові.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення та морфологічні ознаки прислівника; • розуміє семантику прислівника і транспозиційні процеси в системі прислівника української мови; • розрізняє повну та неповну адвербіалізацію прислівників в українській мові;

		<p><i>Практична частина.</i> Визначення прислівників і прислівникових сполук у тексті та з'ясування їхніх функцій. Визначення та аналіз процесів адвербіалізації в українській мові. Правопис прислівників і прислівникових сполук.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • визначає розряди прислівників за значенням (обставинні та означальні); • наводить приклади явищ адвербіалізації в українській мові; правопису прислівників і прислівникових сполук; • характеризує семантико-граматичні ознаки прислівників української мови.
--	--	---	--

Розділ 3. Функції службових частини мови

18.	6	<p><i>Теоретична частина.</i> Прийменник як службова частина мови. Уживання прийменників з різними формами відмінків. Сполучник та його службова функція в реченні. Сполучники сурядності й підрядності. Частина як службова частина мови. Групи модальних часток в українській мові. Процеси препозитивації, кон'юнкціоналізації та партикуляції в українській мові.</p> <p><i>Практична частина.</i> Визначення функцій службових частин мови в реченні. Аналіз явищ препозитивації, кон'юнкціоналізації та партикуляції в українській мові.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення службових частин мови; • розуміє службові функції прийменника, сполучника і частки; • розрізняє сполучники сурядності й підрядності; різновиди модальних часток; • визначає групи службових частин мови за значенням і будовою; • наводить приклади вживання прийменників з різними формами відмінків; явищ препозитивації, кон'юнкціоналізації та партикуляції в українській мові; • характеризує функції та структурно-семантичні ознаки службових частин мови.
-----	---	--	--

Розділ 4. Синтаксис. Основні одиниці синтаксису та аспекти їх дослідження

19.	4	<p><i>Теоретична частина.</i> Синтаксис як розділ граматики. Основні одиниці синтаксису: словосполучення, речення. Типи синтаксичних зв'язків та семантико-синтаксичних відношень. Ознаки й основні категорії речення:</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає основні одиниці синтаксису; категорії речення: предикативність, темпоральність і модальність; • розуміє сутність семантико-синтаксичної класифікації словосполучень і речень;
-----	---	--	---

		<p>предикативність, темпоральність і модальність. Основні аспекти вивчення речення. Структурно-семантична класифікація речень.</p> <p><i>Практична частина.</i> Визначення структурно-семантичних типів речень у тексті. Синтаксичний аналіз словосполучення і речення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє типи синтаксичних зв'язків та семантико-синтаксичних відношень; • визначає тип речення та словосполучення на підставі семантико-граматичної класифікації; модальні типи речень та засоби вираження модальності в них; • наводить приклади різних структурно-семантичних типів словосполучень і речень; • характеризує семантико-синтаксичні параметри словосполучень і речень.
--	--	---	---

Розділ 5.

Головні члени двоскладного речення та їх співвіднесеність із компонентами семантико-синтаксичної структури речення

20.	4	<p><i>Теоретична частина.</i> Підмет, його семантика і засоби вираження в сучасній українській літературній мові. Підмети, виражені словосполученнями. Присудок, його семантика, типи та засоби вираження. Поняття про основні компоненти семантико-синтаксичної структури речення: предикат, суб'єкт, об'єкт.</p> <p><i>Практична частина.</i> Визначення різновидів та засобів вираження головних членів речення. Визначення основних компонентів семантико-синтаксичної структури речення.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення та засоби вираження головних членів речення в українській мові; • розуміє семантику підмета і присудка; співвіднесеність понять члена речення та компонента семантико-синтаксичної структури речення; • розрізняє підмети, виражені словами та словосполученнями; простий, складений іменний, складений дієслівний та подвійний присудки; • визначає способи і засоби вираження підметів і присудків у реченні; • наводить приклади речень з різними типами підметів і присудків; • характеризує підмети й присудки у простому двоскладному реченні та основні компоненти семантико-синтаксичної структури речення.
-----	---	---	--

Розділ 6.

Категорія валентності дієслова і структура простого речення

21.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Семантико-синтаксична категорія валентності дієслова. Предикат як організаційний центр речення. Проблема семантичної структури речення в мовознавстві. Валентні типи дієслів-предикатів в українській мові. Залежні іменникові компоненти в структурі речення. Обов'язкові та факультативні іменникові компоненти.</p> <p><i>Практична частина.</i> Визначення валентності дієслова-предиката в українській мові. Характеристика залежних іменникових компонентів у реченні.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення категорії валентності; • розуміє семантико-синтаксичну природу категорії валентності та її конструктивну роль у реченні; • розрізняє дієслова-предикати різних валентних типів та різновиди залежних іменникових компонентів; • визначає валентні типи дієслів-предикатів в українській мові; • наводить приклади речень з дієсловами-предикатами різних валентних типів; • характеризує семантичну структуру речення з одно-, дво-, три- і багатовалентними дієсловами-предикатами.
-----	---	--	---

Розділ 7.

Другорядні члени двоскладного речення та засоби їх вираження в українській мові.

22.	6	<p><i>Теоретична частина.</i> Другорядні члени речення групи підмета та групи присудка. Нетипові засоби вираження означень, додатків та обставин в українській мові. Явище синкретизму другорядних членів речення</p> <p><i>Практична частина.</i> Визначення та аналіз нетипових способів вираження другорядних членів речення. Визначення синкретичних членів речення.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення другорядних членів речення, способи і засоби їх вираження; • розуміє синтаксичні функції другорядних членів речення; сутність явища синкретизму; • розрізняє другорядні члени в реченні; узгоджені та неузгоджені, поширені та непоширені означення; прямі та непрямі додатки; різновиди обставин; • визначає синтаксичні функції другорядних членів у реченні; • наводить приклади різних способів та засобів вираження другорядних членів; • характеризує другорядні члени у двоскладному реченні.
-----	---	--	---

Розділ 8.

Семантико-синтаксичні параметри односкладного речення. Комунікативні умови функціонування неповних речень в українській мові.

23.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Категорія односкладності. Структурно-семантична класифікація односкладних речень. Неповні речення та їх поділ за структурою й функціями. Відмінність між неповним та односкладним реченням.</p> <p><i>Практична частина.</i> Аналіз односкладних речень. Розмежування односкладних і неповних речень.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• знає визначення односкладного речення;• розуміє природу і функції односкладного речення; природу і функції неповного речення;• розрізняє односкладні та неповні речення;• визначає структурно-семантичні типи односкладних і неповних речень;• наводить приклади різновидів іменних і дієслівних односкладних речень;• характеризує односкладні та неповні речення в тексті.
-----	---	---	---

Розділ 9.

Засоби ускладнення простого речення. Явища відокремлення та вставності в українській мові

24.	4	<p><i>Теоретична частина.</i> Категорія ускладненого речення. Семантико-синтаксичні умови відокремлення означення, прикладки, обставини в українській мові. Уточнювальні члени речення. Вставні та вставлені одиниці. Групи вставних слів в українській мові.</p> <p><i>Практична частина.</i> Аналіз ускладненого речення в українській мові.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• знає визначення ускладненого речення; правила вживання розділових знаків в ускладненому реченні;• розуміє напівпредикативну природу ускладненого речення;• розрізняє засоби ускладнення простого речення;• визначає відокремлені члени речення, уточнювальні члени речення, вставні та вставлені одиниці;• наводить приклади вживання розділових знаків в ускладненому реченні;• характеризує різні типи ускладнених речень; функціональні групи вставних слів.
-----	---	--	--

Розділ 10. Структурно-семантична класифікація складного речення в українській мові			
25.	4	<p><i>Теоретична частина.</i> Ознаки складного речення. Структурно-семантична класифікація складних речень. Складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові речення та їх типи. Багатокomпонентне речення з різними типами зв'язку та його основні моделі.</p> <p><i>Практична частина.</i> Аналіз складних речень.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення складного речення; • розуміє поліпредикативну природу складного речення; • розрізняє складносурядні, складнопідрядні та безсполучникові речення; типи підрядних речень; • визначає типи складних речень та їх моделі; • наводить приклади різновидів складносурядних, складнопідрядних і безсполучникових речень; • характеризує складні речення в тексті.
Розділ 11. Лінгвістика тексту. Дискурс як об'єкт лінгвістичного аналізу			
26.	3	<p><i>Теоретична частина.</i> Лінгвістика тексту як галузь мовознавства, що вивчає структурно-семантичні та комунікативно-прагматичні параметри тексту. Аспекти вивчення тексту. Текст та його категорії. Одиниці тексту. Типи текстів. Дискурс як зв'язний текст у сукупності з онтологічними, соціокультурними та психологічними чинниками, «текст, занурений у життя».</p> <p><i>Практична частина.</i> Аналіз структурно-семантичних різновидів текстів. Аналіз основних типів дискурсу.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає визначення тексту як одиниці синтаксису та його категорій; • розуміє складну семантико-синтаксичну природу тексту; • розрізняє аспекти вивчення тексту; поняття тексту та дискурсу; • визначає одиниці тексту та засоби вираження текстових категорій зв'язності та цілісності; • наводить приклади різних типів текстів та засобів зв'язності тексту; • характеризує основні типи дискурсу

МОДУЛЬ 2.
Основи наукових досліджень

Розділ 1.

Завершальний етап роботи над лінгвістичним дослідженням

27.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Узагальнення результатів дослідження. Вимоги до формулювання висновків. Структурування рукопису. Загальні вимоги до цитування. Особливості використання мовного матеріалу в роботі. Додатки до роботи. Тези роботи та анотація.</p> <p><i>Практична частина.</i> Формулювання висновків власної наукової роботи. Написання тез та анотації.</p>	<p style="text-align: right;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає зміст завершального етапу роботи над лінгвістичним дослідженням; • розуміє загальні вимоги до структурування роботи, формулювання висновків, оформлення мовного матеріалу в роботі; • розрізняє вимоги до написання тез та анотації; • визначає чітку структуру роботи; • наводить приклади оформлення цитат та фактичного матеріалу в роботі; • характеризує результати дослідження.
-----	---	---	--

Розділ 2.

Вимоги до оформлення науково-дослідницької роботи

28.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Вимоги до оформлення «Змісту» роботи. Вимоги до оформлення «Вступу». Оформлення списку використаної наукової літератури та списку джерел. Вимоги до оформлення покликань на наукову літературу. Остаточне редагування роботи.</p> <p><i>Практична частина.</i> Формулювання основних частин «Вступу» власної наукової роботи. Оформлювання цитат і їх паспортизація в тексті роботи.</p>	<p style="text-align: right;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає вимоги до оформлення рукопису наукової роботи та його остаточного редагування; • розуміє обов'язковість чинних вимог до оформлення наукових робіт; • розрізняє списки використаної наукової літератури та джерел дослідження; • визначає особливості структурних частин роботи: «Змісту», «Вступу», «Висновків», «Додатків»; • наводить приклади формулювань основних частин «Вступу», висновків, оформлення покликань; • характеризує основні структурні частини роботи.
-----	---	--	--

Розділ 3.			
Підготовка до захисту і прилюдний захист наукової роботи			
29.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Етапи процедури прилюдного захисту наукової роботи. Зміст і структура повідомлення про результати дослідження. Презентація роботи під час виступу. Етика наукової дискусії на захисті. Запитання до доповідача та відповіді опонентам.</p> <p><i>Практична частина.</i> Підготовка тексту повідомлення про результати дослідження на захисті.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає вимоги до прилюдного захисту роботи; • розуміє обов'язковість чинних вимог до прилюдного захисту наукової роботи; етику наукової дискусії; • розрізняє етапи процедури прилюдного захисту наукової роботи; • визначає зміст і структуру повідомлення про результати дослідження. • наводить приклади фрагментів презентації роботи під час виступу; • характеризує текст повідомлення про результати дослідження.
Розділ 4.			
Культура наукового мовлення.			
Українська лінгвістична термінологія			
30.	2	<p><i>Теоретична частина.</i> Вимоги до усного та писемного наукового мовлення. Особливості творення і вживання наукової лінгвістичної термінології. Особливості нормативного слововживання в українському науковому мовленні.</p> <p><i>Практична частина.</i> Аналіз типових мовленевих помилок.</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає особливості нормативного слововживання в українському науковому мовленні; • розуміє обов'язковість дотримання чинних вимог до культури наукового мовлення; • розрізняє нормативне та помилкове слововживання; • визначає загальну та спеціальну лінгвістичну термінологію; • наводить приклади складних випадків уживання слів та словосполучень у науковому мовленні; • характеризує лексичні норми усного та писемного наукового мовлення.
31.	4	<p><i>Підсумок.</i> Учнівська наукова конференція. Презентація учнями результатів пошукової роботи (дослідження).</p>	

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел]. — К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.
2. Гальона Н., Дудко І. Основи мовознавчої творчості в МАН: Мовнокомунікативна компетенція. Академічне дослідження. Наукові фахові знання / Наталія Гальона, Ірина Дудко. — К.: ТОВ «Праймдрук», 2012. — 360 с.
3. Гальона Н. П., Висоцький А. В. Методичні рекомендації та контрольні завдання для слухачів лінгвістичної школи Малої академії наук України: Збірник навчально-методичних матеріалів. — К.: Національний центр «Мала академія наук України», 2013. — 54 с.
4. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Ганич Д. І., Олійник І. С. — К.: Вища шк., 1985. — 360 с.
5. Головашук С. І. Орфографічний словник складних слів української мови / С. І. Головашук. — К.: Наук. думка, 2008. — 288 с.
6. Городенська К. Г. Із найновіших рекомендацій щодо складних уживань в українській мові / Городенська К. Г., Кочукова Н. І., Куцак Г. М. — Київ — Слов'янськ, 2006. — 83 с.
7. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови / Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. — К.: Рад. школа, 1986. — 222 с.
8. Демська О. М. Словник омонімів української мови / Демська О. М., Кульчицький І. М. — Львів: Фенікс, 1996. — 223 с.
9. Довідник здобувача наукового ступеня: [збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації; упоряд. Ю. І. Цевков; за ред. Р. В. Бойка]. — 3-є вид., випр. і доп. — К.: Редакція «Бюл. Вищої атестац. комісії України»: Вид-во «Толока», 2006. — 69 с.
10. Дорошенко С. І. Наукові простори: вибрані праці / С. І. Дорошенко. — Харків: «Новое слово», 2009. — 488 с.
11. Дудик П. С. Просте ускладнене речення / П. С. Дудик. — Вінниця: Вид-во Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського, 2002. — 335 с.
12. Калашник В. С. Словник фразеологічних антонімів української мови / В. С. Калашник, Ж. В. Колоїз. — [4-е вид.]. — К.: Довіра, 2008. — 349 с.
13. Караванський Св. Практичний словник синонімів української мови / Св. Караванський. — К.: Кобза, 1995. — 472 с.
14. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник / [С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін.; за ред. С. О. Карамана]. — К.: Літера ЛТД, 2011. — 560 с.
15. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови: гнізда слів з вершинами — омографічними коренями / Є. А. Карпіловська. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2002. — 912 с.
16. Клименко Н. Ф. Словник афіксальних морфем української мови / Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. — К., 1998. — 434 с.

17. Коломієць М. П. Короткий словник перифраз / Коломієць М. П., Регушевський Є. С. — К.: Рад. школа, 1985. — 152 с.
18. Концепція позашкільної освіти і виховання // Позашкільні заклади України. Книга керівника позашкільного закладу. Нормативно-правові документи. — Х.: Торсінг плюс, 2006. — С. 91–99.
19. Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів / М. П. Кочерган. — К.: ВЦ «Академія», 1997. — 400 с.
20. Культура української мови: Довідник / [С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.]; за ред. В. М. Русанівського. — К.: Либідь, 1990. — 302 с.
21. Левченко О. М. Основи створення комп'ютерних презентацій: навч. посібник / О. М. Левченко, І. В. Коваль, І. О. Завадський. — К.: Вид. група ВНУ, 2011. — 368 с.
22. Лісовий О. В. Мала академія наук України у формуванні інтелектуального потенціалу нації / О. В. Лісовий // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2012. — № 2. — С. 59–66.
23. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: навчальний посібник / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. — К.: ВЦ «Академія», 2007. — 360 с.
24. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. — [2-е вид., випр.]. — К.: Вища школа, 2005. — 462 с.
25. Орфографічний словник української мови. — вид. 2-е, випр. і доп. / НАН України. Ін-т української мови. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Український мовно-інформ. фонд; [уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пешак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко]. — К.: Довіра, 1999. — 989 с.
26. Орфографічний словник української мови. — 3-є вид. / [А. А. Бурячок (відп. ред.)]. — К.: Наук. думка, 2000. — 400 с.
27. Орфографічний словник української мови. / [А. О. Івченко (відп. ред.)]. — Х.: Фоліо, 2005. — 527 с.
28. Орфоепічний словник / [укл. М. І. Погрібний]. — К.: Рад. школа, 1984. — 630 с.
29. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / НАН України. Ін-т української мови. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Український мовно-інформаційний фонд; [уклад.: М. М. Пешак та ін.] — К.: Довіра, 2001–2003.
Т. 1. — 2001. — 955 с.;
Т. 2. — 2003. — 920 с.
30. Орфоепічний словник української мови: для школярів та студентів / [уклад.: В. М. Русанівський, В. В. Чумак, Г. М. Ярун]. — Ірпінь: Перун, 2006. — 208 с.
31. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. 2-е видання, доповнене / М. Я. Плющ. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. — 328 с.

32. Плющ М. Я. Проблема відокремлення і відокремлених компонентів речення (семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти): Навчальний посібник / М. Я. Плющ. — К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. — 92 с.
33. Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова: Збірник вправ / М. Я. Плющ, О. І. Леуга, Н. П. Гальона. — К.: Вища школа, 2003. — 288 с.
34. Плющ М. Я. Як підготувати і захистити наукову роботу: Методичні поради з виконання та оформлення навчально-дослідницьких робіт / М. Я. Плющ, Н. П. Гальона, І. В. Дудко. — К.: ТОВ «Праймдрук», 2011. — 40 с.
35. Плющ Н. П., Бондаренко В. В. Сучасна українська мова. Орфоепія: Навчальний посібник / Н. П. Плющ, В. В. Бондаренко. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. — 207 с.
36. Полюга Л. М. Морфемний словник. — К.: Рад. школа, 1983. — 464 с.
37. Полюга Л. М. Повний словник антонімів української мови. — 4-е вид. — К.: Довіра, 2008. — 510 с.
38. Полюга Л. М. Словник українських морфем / Л. М. Полюга. — 3-є вид. — К.: Довіра, 2009. — 554 с.
39. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2000. — 248 с.
40. Програми з позашкільної освіти. Дослідницько-експериментальний напрям / [Л. Л. Барановська, О. В. Биковська, О. І. Борзенко та ін.; упоряд. О. В. Лісовий, С. О. Лихота]. — К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2010. — 124 с. — Вип. 2.
41. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник / О. О. Селіванова. — Полтава: Довкілля — К., 2008. — 712 с.
42. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. — Полтава: Довкілля — К., 2006. — 716 с.
43. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навчальний посібник / О. М. Семенов. — К.: ВЦ «Академія», 2010. — 216 с.
44. Сікорська З. С. Українсько-російський словотворчий словник / З. С. Сікорська. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Освіта, 1995. — 256 с.
45. Словарь української мови: в 4 т. / [упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко]; НАН України. Ін-т української мови. — К.: Наук. думка, 1996–1997.
46. Словник іншомовних слів / Національний університет ім. Тараса Шевченка. Український мовно-інформаційний фонд НАН України; [уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута]. — К.: Наук. думка, 2000. — 680 с.
47. Словник синонімів української мови: в 2 т. / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Ін-т української мови; [А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.] — К.: Наук. думка, 1999–2000.
48. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; [ред. кол.: І. К. Білодід (голова)]. — К.: Наук. думка, 1970–1980.
49. Сучасна українська літературна мова / За ред. А. П. Грищенка. — 3-є вид., доп. — К.: Вища шк., 2002. — 440 с.

50. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за ред. М. Я. Плющ.— 7-е вид., стереотип.— 2009.— 430 с.

51. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія. Завдання і вправи: Навчальний посібник / Н. І. Тоцька.— К.: Вища школа, 1995.— 151 с.

52. Україна. Закони. Про позашкільну освіту: закон від 22.06.2000 № 1841-III // Офіційний вісник України.— 2000.— № 29.— С. 3–20.

53. Українська мова. Енциклопедія / [ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.] — К.: «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000.— 752 с.

54. Український орфографічний словник / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Український мовно-інформ. фонд; [уклад.: В. В. Чумак, І. В. Шевченко, Л. Л. Шевченко, Г. М. Ярун; за ред. В. Г. Скляренка].— Вид. 9-е, переробл. і доповн.— К.: Довіра, 2009.— 1011 с.

55. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні; Інститут української мови — стереотип. вид.— К.: Наукова думка, 2005.— 240 с.

56. Фразеологічний словник української мови: в 2 кн. / АН України. Ін-т української мови; [уклад. В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін.] — К.: Наук. думка, 1993.

57. Христіанінова Р. О. Просте речення в шкільному курсі української мови / Р. О. Христіанінова.— Посібник для вчителів.— К.: Рад. шк., 1991.

58. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови / К. Ф. Шульжук.— К.: ВЦ «Академія», 2004.— 408 с.

59. Яценко І. Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник: у 2 т. / І. Т. Яценко.— К.: Вища шк., 1980–1981.

Т. І.— 1980.

Т. II.— 1981.